

blóma. Frægastu fyrítøk-  
urnar eru tí tær, ið stóðugt  
dagføra síni mál, so tey  
svara til broyttu ynskini hjá  
keypnum, og laga sínar  
kostnaðir eftir, hvussu mál-  
ini verða rokkin. Fyrítøk-  
urnar, ið standa fyri hótta-  
falli, eru tær, sum halda fast  
um gomlu hugsanir og halda,  
at meira bót á somu  
súpan er loysnin á teirra  
trupulleikum.

Munnu vit ikki øll vera  
greið um hetta? Og munnu  
vit ikki øll umbera okkum  
við, at her er so nógv annað  
at gera, áðrenn vit kunnu  
koma til at gera tað, ið vit  
vita eigur at gerast? Er tað  
ikkí tí, at vit halda ráðini  
(bótin) vera, at vit skulu  
flyta inn frystan fisk frá  
russum, so vit kunnu fram-  
leiða tað sama, sum vit  
gjördu fyrr, nú fiskurin  
tykist uppi á Føroya grunn-  
unum? Í so stórum nøgdum,  
at prísurin fyri hvørt fram-  
leitt kilo lekkar munandi?  
Er tað hetta, ið keyparin  
spyr eftir? Er tað ikki tí, at  
vit hava hildið onnur ráðini  
verið at savna veiðina av  
Føroya-leiðunum á so fá  
virki sum gjørligt, so vit  
kunnu fáa eina so rationella  
og effektiva framleiðslu  
sum gjørligt av somu vøru,  
sum vit framleiddu fyrr? Er  
tað hetta, ið keyparar okkara  
tráa eftir? Er og kann tað  
vera annað væntandi, enn at  
úrslitini av hesum bótum  
gerst sera vánaligt. Ráðini  
kundu vera nýtilig í seksti-  
og sjeitiárum, men nú  
forða tey okkum í at taka við  
nýggju tíðini, og tey útarma  
okkum samstundis meira,  
enn vit longu eru.

Við hesum verður ikki  
sagt, at vit ikki skulu ar-  
beiða rationelt og effektivt,  
tvørturímóti. Men eru hesi  
ráðini ikki spottin meira úr  
ynskjunum hjá teimum,  
sum veruliga eiga flakavirk-  
ini og flakmaskinurnar, um  
at tryggja virðini á hesum,  
enn úr tí tørv keyparanna,  
ið vit siggja í dag og tí tørv,  
ið vit vælduga at siggja fer  
at taka seg enn meira upp?  
Keyparin krevur góðsku, og  
hetta krevur av okkum, at  
tann góðskuhugburður,  
sum so leingi hevur verið  
doyvdur í Føroyum, aftur  
sleppur fram at okkara dag-  
liga virkseimi. Tað krevur  
síðan, at vit nøkta tørv keyp-  
aranna við bestu góðsku,  
rationelt og effektivt.

Men vit tvíhalda um stutta  
endan. Heldur enn at hjúka  
um góðskuna í hvørjum ein-  
støkum fiski - toski, hýsu,  
upsa ella laks - , so koyra vit  
gamlan og nýveiddan, væl  
hagreiðdan og illa umfarn-  
an, feskkan føroyskan og  
upptiðaðan russiskan, væl  
tíknar og strongdan fisk alt í  
eina rúgvu. Hetta gera vit,  
sjálvt um hvørt einstakur  
okkara er fullgreiður yvir, at  
gamni kunnu við fáa fleiri  
knetti, um vit koyra nakrar



úldar fiskagreiður í fiska  
fiskin, men at vit so helst  
ikkí verða biðin aftur at  
borðreiða við knettum.  
Eingin vøra gerst betri enn  
tað vánaligasta tilfarið vit  
koyra í.

Vit halda eisini fast um  
stutta endan við at tvíhalda  
um gomlu arbeidsskipanir-  
nar og lønarskipanir. Vit  
eru á kendari grund og vita,  
hvat vit missa, og leggja so  
sektin á hini. Tær fáu,  
nýggju fyrítøkurnar, sum  
ikkí hava nøgd sum sítt  
fremsta mál, men meirvirdi  
til keyparan, tykjast hava  
lættari við at byggja upp  
nýggjar arbeidsskipanir,  
men eisini tær eru darvaðar  
av lønarskipanum, ið vórðu  
til í »gððu, gomlu døgum-  
« , um ikki í sama mun  
sum tær gomlu fyrítøkurnar.  
Heldur enn at taka spurn-  
ingarnar upp í einum veru-  
ligum orðaskifti, har vit  
royna at finna eina loysn, ið  
kann bera framá, lata vit  
politisku flokkarnar semj-  
ast um at skipa fyri skatta-  
afturberingum, ið valla  
minka um tan almenna sek-  
torin, og í hvussu so er gera  
almennu fyrisitingina og  
regluverkið enn meira fløkt.

Eín stórus eginkapital-  
ur og áhugi fyri at tryggja  
og nøra um eginkapitalin í  
einari fyrítøku er ein týð-  
andi fyrirtreyt fyri, at fyr-  
tøkur kunnu vaksa og ger-  
ast góð arbeidsspláss. Nýggj  
donsk kanning er komin  
eftir, at fyrítøkur, sum eiga-  
in rekur, klárar seg betur  
enn fyrítøkur við settari  
leiðslu. Í ávisan mun sigur  
hetta seg sjálvt. Í einari  
fyrítøku samvirka so mong  
áhugamál. Av teimum eru  
eigaraáhugamálin av stør-  
um týðningi, tí eigarmaður-

in hevur sett part ella alla  
sína ogn í fyrítøkuna, og  
sjálvt um tað ikki er fremsta  
mál hansara at nøra um sína  
ong, so hongur tryggur  
vøkstur av fyrítøkuni saman  
við vøkstri av ognini, sum  
hann hevur sett í fyrítøkuna.

Síðan miðskeiðis í fimti-  
árunum er týðningurin av  
sterkum eigaraáhugamál-  
um fyri at fáa sunnar og  
góðar fyrítøkur meira og  
meira skúgvður til viks hjá  
okkum í Føroyum. Tá byrja-  
ði hugsanin, at tað var nóg  
mikið við 10% at stovna og  
reka eina fyrítøku. Henda  
skaðiliga hugsan hevur enn  
djúpar røtur, ið at vit øll eiga  
at skilja, at ein fyrítøka við  
einans 10% í eginogn hevur  
einki at standa ímóti við, og  
eingin er at umboða hugin  
at vaksa um eginognina og  
harvið tryggja og vaksa um  
fyrítøkuna og arbeidsspláss-  
ini í henni.

Vit hava hildið - og halda  
-, at bert vit koma við ein-  
um góðum hugskoti, so  
skulu peningastovnar,  
kommunur, arbeidsmanna-  
feløg og landsstýri fegnast  
og útvega tann pening, ið  
tørvur til at seta fyrítøkuna á  
stovn. Vit vísa á, hvussu  
stóran týðning fyrítøkan fer  
at hava fyri virkseimi í  
landinum, fyri skapan av  
arbeidssplássum, fyri út-  
flutning ella fyri at tálma  
innflutning. Eingin egin-  
ogn og ongi eigaraáhuga-  
mál eru til at ansa eftir, um  
fyrítøkan er sunn ella til at  
tryggja, at allur ílagdi pen-  
ingurin ikki einans fer til  
innflutning av maskinum,  
skipum ella tólum og til ar-  
beidslønir eitt stutt tíðar-  
skeið.

Peningasotvørnir, t.e.  
Føroya Bani, roynir nú at  
gera vart við neyðuga egin-  
ognarkrævið, men tað tykist  
ofta meira sum ein løtt um-

bering fyri ikki at veita lán,  
enn ein greið fatan av, hvat  
er neyðugt fyri at fáa fø-  
royska vinnulívið á føtur aft-  
ur. Hvør fer at seta eiginogn í  
eina fyrítøku, ið er fallkom-  
in og ikki kann fáa greið  
viðurskifti við teir figging-  
arstovnar, sum eiga sín  
stóra lut í stóðuni hjá fyr-  
tøkuni? Og hvør fer at seta  
eginogn í eina fyrítøku, har  
leiðslan og starvsfólk ikki  
hava havt nakran møgu-  
leika at sýnt, at fyrítøkan og  
virkseimi í henni kann ger-  
ast sunt og lønandi; har  
kostnaðurin er sloppin at  
vaksa til ájavnt við inntøk-  
una, uttan at krefst hava  
verið til at endurnýggja  
fyrítøkuna og ment inn-  
tøkgundarlagið?

Tað skerst tó ikki burtur,  
at nýstovnaðar fyrítøkur við  
minni enn 25-30% í friari  
eginogn hava sera trupult  
við at fóta sær. Við hvørt er  
neyðugt við kanska 50%.  
Valdu loysnirnar við parti í  
ognum v.m., sum pening-  
astovnar og grannskoðarar  
tykjast hava dámað so væl,  
í staðin fyri reiðari eginogn  
hava tíverri ført mangan  
»eigara« út í væntað ófri, tí  
fyrítøkan gjørdist ikki sterk  
av hesum.

Fyrítøkur uttan egin-  
ogn vilja svitaleyst verða  
ríknar skeivt. Er eingin  
eginogn at nøra um, ella  
eru eginognaráhugamál-  
ini veikast í fyrítøkuni, fer  
kostnaðurin avstað við av-  
lopinum. Fyrítøkur, ið  
ikkí geva avlop, fáa ikki  
nørt um eginognina, og  
vilja maktast og útarmast  
enn meira.

#### Trupulleikin er ikki

broyingin  
Enn einaferð roynir lögting-  
ið at loysa okkara trupul-  
leikar, og enn einaferð fer  
tað at vísa seg, at lögtingið

er ikki ført fyri at loysa teir  
trupulleikar, ið eiga at verða  
loystir av teimum, sum  
starvast í fyrítøkuni,  
loystir í samvinnu millum  
fyrítøku og keypara,  
loystir í samráðing millum  
fyrítøku og starvsfólk,  
loystir millum eigara og  
leiðslu/starvsfólk og  
loystir millum fyrítøku og  
figgingarstovnar.

Fyrítøkur og einstakling-  
ar kunnu ikki flýggja frá á-  
byrgdini og loysa egnar  
trupulleikar við at leggja  
trupulleikarnar til lögung,  
landsstýri, vinnufeløg og  
fakfeløg.

Føroyskt fyrítakssemi,  
føroyskar fyrítøkur og fø-  
royska samfelagið hava  
nógvar trupulleikar at drag-  
ast við. Nakrar eru lýstar  
framanfyri. Felags fyri  
teir størstu trupulleikarnar  
er, at teir verða ikki loystir  
úr erva, hvørt tað so er kost-  
naðarstøðið, nýggir markn-  
aðir, Føroya Banki, Fiska-  
virking, tilvildarlig broyt-  
ing av ognarviðurskiftun-  
um til okkara flutningsskip-  
anir ella aðrar »snu-tags«  
loysnir, ið vit enn ikki  
kenna.

Soleiðis sum vit liggja í  
Atlantshavinum, fá í tali,  
har okkara lífskøru eru merkt  
av okkara veðurlagi, geo-  
logi, náttúruguleikum  
annars, mentan, søgu og so  
fram eftir, ber ikki til hjá  
okkum at bera okkum at  
sum í eitt nú Danmark ella  
aðrastaðir niðri í Evropu.  
Vit hava ikki fortreytir ella  
fyrirminir at bera okkum at  
sum har. Royna vit tað, so  
mugu vit kosta minni, m.a.  
tí vit hava hægri flutnings-  
kostnaðir, hægri byggikost-  
naðir, kunnu ikki nýta stór-  
virkisfyrirminir, fáa dýrari  
orkukostnaðir osfr.

Men vit hava fyrirminir, ið

onnur ikki hava. Nýta vit  
hesar, og nýta vit teir við  
skili, við at hugsa okkum  
um og samvirka stóðugt á  
tann hátt, at flest møgulig  
verða tikin við í samvirki, tá  
nýtist okkara framtíð ikki at  
verða sum spádd av Gørtz  
og teimum - burturflýting  
og armóð.

Størstu trupulleikarnir  
verða einans loystir við  
samvirkan millum menn-  
iskju, og við at okkara  
fólkavald tryggja, at skip-  
anir, ið lögting, landsstýri,  
danski staturin, fakfeløg og  
aðrar institutiónir hava sett í  
verk, og sum ikki tryggja  
tann einstaka, verða tiknar  
av. At okkara fólkavald  
halda seg frá at »ordna« alt,  
og heldur opið tryggja, at  
samrøðan og samvirkanin  
kunnu sleppa fram at aftur.

Vit ivast onga løtu í, at tað  
tá fer at bera til

\* at fáa góðsku aftur í há-  
sæti

\* at fáa neyv og dygg sam-  
bond millum føroyskar fyri-  
tøkur og keyparar uttan-  
lands

\* at fáa sunnar og sterkar  
fyrítøkur

\* at fáa nørt um okkara til-  
feingi og nýtt tað við vinn-  
ingi og skili

\* at fáa kapital aftur til  
landið og fyrítøkurnar

\* at fáa hast kostnaðinum

\* at fáa nøgd starvsfólk, ja,  
ennid

\* at fáa eitt betri og biligari  
almannaverk, uttan at fólk  
missa arbeiði, men heldur  
fáa eitt meira innihaldsríkt  
arbeiði.

Broyingarnar, vit skulu  
íggjagnum, eru ikki størsta  
hóttanin og trupulleikin.  
Tillagingin er trupulleikin.  
Meira við útsæta og forhála  
tillagingina, truplari, ógv-  
usligari og pínufullari gerast  
broyingarnar.

Kjartan Kristiansen